

HERALDISK TIDSSKRIFT

1961 • BIND 1 • NR 4 • SIDE 179–180

Heraldisk utställning i Helsingfors
Gustaf von Numers

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Heraldisk Utställning i Helsingfors

DÅ Heraldiska Sällskapet i Finland grundades år 1957, intogs i dess statuter som ett led i upplysningsverksamheten bl. a. arrangerandet av heraldiska utställningar. Frågan ansågs aktuell och upptogs redan följande år till diskussion. Emellertid hade Finlands Ridderskap och Adel vid sitt lagtima möte i mars 1958 (dessa möten återkomma vart tredje år) beslutat, att till den blivande riddarhusdirektionen giva i uppdrag att försöka åstadkomma en heraldisk utställning i Riddarhuset i Helsingfors. Genom en lycklig tillfällighet blev detta beslut även bekant för Heraldiska Sällskapet. Uppenbart var, att ett samgående bleve den bästa lösningen för båda parter, och att planerna på en heraldisk utställning som byggdes upp med gemensamma krafter och resurser hade större möjligheter att kunna framgångsrikt realiseras. Kontakt mellan de båda institutionerna etablerades och sedan Undervisningsministeriet på anhållan välvilligt och fördomsfritt ställt till förfogande en större garanti för täckandet av eventuella förluster, vidtogo förberedelserna med stor energi. Arbetet resulterade i den första heraldiska expositionen i Finland, vars öppnande skedde den 8 april 1961.

Utställningslokalen blev självfallet den utomordentligt vackra Riddarsalen, predestinerad för en heraldisk utställning och redan i och för sig en sevärdhet.

Vid planeringen av utställningen lades huvudvikten på att för den stora allmänheten åskådliggöra vapenväsendets *prima principia*. På tre stora kartonger, ett par meter i längd, visades för den inträdande allmänheten genom enkla, schematiska framställningar, vapnets utveckling ur kampskölden, vapnet i olika stilarter och sköldfigurernas perspektivlösa, heraldiska stilisering. En framstående plats hade givits finska riksvapnet och dess utformning under olika tidsskeden. Det hela belystes med såväl fotografiska förstoringar som handmålade kopior. Tyngdpunkten utgjorde självfallet den första kända avbildningen av Finlands vapen, det som finns på Gustav

Vasas gravmonument i Uppsala domkyrka, och som ännu i dag användes som förebild också vid moderna framställningar.

Härefter följde serafimervapen för en del finska statsöverhuvuden: Mannerheim, Relander, Svinhufvud, Paasikivi och Kekkonen, alla återgivna i färg. Likaså tillvann sig en grupp personliga vapen för riddare av Dannebrogens storkors stor intresse.

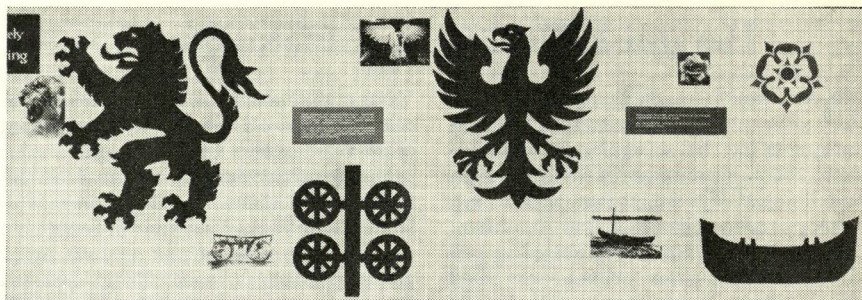
Den borgerliga heraldiken företrädde mest av under senaste år antagna vapen, vilket beror på, att ingen i vårt land ännu givit sig tid att systematiskt undersöka vad vår heraldik i detta avseende har att bjuda på.

Den kommunala heraldiken var rikligt representerad och hade uppställts i grupper med avseende å vapnens sköldfigurer. Dessutom visades olika tillämpningar av kommunvapen i form av fanor, bordsfanor, sköldar skurna i trä, utförda i mosaik, ävensom vapnets användning i stämplor och sigill, på blanketter, kuvert, turistbroschyrer m. m. Medelst fotoförstoringar visades vapen förfärdigade av sten, metall och keramik för bruk på utsidan av kommunala byggnader.

Frånsett vapnen för de på Finlands Riddarhus introducerade ätterna, som äro upphängda runt väggarna i Riddarsalen och höra till dess permanenta inredning,

Gustaf von Numers, magister Torsten Aminoff och Olof Eriksson vid en monter i utställningslokalen.

Detalj ur bildserie om vapenfigurernas förenklning och stilisering.

företrädde adels heraldiken av en vacker och representativ kollektion sköldebrev, huvudsakligast ur Ridarhusets egna samlingar, men även några utlånade av Riksarkivet och enskilda personer. Adelsvapnens olika tillämpning åskådliggjordes genom i glasmontrar utställda silver-, tenn- och porslinsföremål, textilier, läderarbeten m. m., som av Nationalmuseum, Sveaborgs museum och privatpersoner beredvilligt lånats till utställningen. En särskild attraktion utgjorde de föremål, som Mannerheimmuséet ställt till förfogande, bl. a. marskalkens av Finland, Mannerheims två marskalkstavar och hans värja, prydd med hans eget vapen och landskapsvapnen.

För huvuddelen av den kyrkliga heraldiken stod vårt Nationalmuseum: kopior i naturlig storlek av medeltida väggmålningar voro monterade på enkom härför gjorda, höga pannår och en lång rad utsnidade kyrkbänksgravlar med vapen från 1400-talet fängade allmänhetens intresse. Begravningsvapnen, en modärn mässkrud, prydd med ett sockenvapen samt fotografier av kyrkointeriörer kompletterade denna del av utställningen.

Sfragistiken har naturligtvis sin självskrivna plats på en heraldisk utställning. Framst må nämnas den förnäma kollektion sigillavgjutningar som Riksarkivet i Stockholm lånat ut. Till denna samling hörde även ett montage bestående av en färgreproduktion av den svenska sidan i Bergshammarvapenboken med motsvarande avgjutningar av sigill. Utöver dessa hade man hopbragt en trevlig samling sigill och sigillstansar samt medeltida pergamenthandlin-

gar med vidhängande sigill, tillhörande Ridarhuset, Nationalmuseum, Riksarkivet och Universitetsbiblioteket i Helsingfors.

Ett särskilt festligt och grannt intryck gav fanorna. Krigsmuseum hade utlånat ritningarna till samtliga de fanor, som år 1958 tilldelades truppförbanden. En grupp strikt heraldiskt komponerade scoutkärsfanor krönte vackert och färgstarkt denna avdelning av utställningen. Även kan nämnas tvenne finländska »fantasi­flaggor« från seklets första årtionde. Man levde då hos oss i tsarregimens skugga och hissade sådana olovliga flaggor som en stilla protest mot laglöshet och godtycke. De utgjorde föregångare till den stats­flagga, som efter frihetskriget år 1918 slutgiltigt fastställdes.

Ett par utställningsbord upptogo heraldiska exlibris, såväl inhemska som utländska och från Nationalmuséets myntkabinett kom en del mynt – många av dessa stora rariteter – med vapenmotiv.

Slutligen hade ett ganska stort utrymme reserverats för heraldisk litteratur, varvid främst prov i facsimilereproduktioner på medeltida vapenrullor, utlagts till beskådande.

Då utställningen den 16 april stängde sina dörrar, kunde arrangörerna vara mycket nöjda med resultatet. Besökarnas antal hade vida överstigit förhandskalkylens försiktigt hållna siffror, vilket torde utvisa, att heraldiken i Finland kan påräkna mera intresse än vad man till en början antagit. Tidningspressens, radions och televisionens synnerligen positiva inställning till saken gav en extra reklam åt företaget.

G. v. N.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.